

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 02.03.17

Adam Bodnar

V.511.560.2015.EG

**Pan
Mateusz Morawiecki
Wiceprezes Rady Ministrów
Minister Rozwoju i Finansów**

ul. Świętokrzyska 12
00-916 Warszawa

W związku ze skargami napływającymi do mojego Biura, pragnę zwrócić uwagę Pana Premiera na sytuację podatkową osób samotnie wychowujących dziecko, które z powodu przedłużającego się postępowania sądowego, w szczególności rozwodowego lub separacyjnego, nie mogą skorzystać z preferencyjnych zasad opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych.

Zgodnie z art. 6 ust. 4 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2016 r., poz. 2032, z późn. zm. – dalej: „ustawa o PIT”) osoby, które w roku podatkowym samotnie wychowują dzieci mogą skorzystać ze specjalnej metody opodatkowania. Zasadniczo polega ona na tym, że podatek może być określony w podwójnej wysokości podatku obliczonego od połowy dochodów osoby samotnie wychowującej dzieci. W konsekwencji, prowadzi to do tego, że realny ciężar podatkowy osoby samotnie wychowującej dziecko ulega zmniejszeniu.

Wspólne rozliczenie się z dzieckiem możliwe jest po spełnieniu szeregu ustawowo określonych warunków. Preferencyjny sposób opodatkowania stosuje się wobec osób samotnie wychowujących dzieci małoletnie, dzieci, które zgodnie z odrębnymi przepisami otrzymywały zasiłek (dodatek) pielęgnacyjny lub rentę socjalną (bez względu na ich wiek), a także dzieci do ukończenia 25 roku życia uczące się w szkołach, jeżeli w roku podatkowym nie uzyskały określonej ustawowo kwoty dochodów podlegających opodatkowaniu.

Ustawodawca przewidział, że z preferencji podatkowej może skorzystać osoba, która złoży stosowny wniosek w zeznaniu rocznym najpóźniej w terminie do dnia 30 kwietnia roku następującego po roku podatkowym. Co do zasady wspólne opodatkowanie z dzieckiem wykluczone jest w sytuacji, gdy podatnik lub dziecko uzyska dochody opodatkowane podatkiem liniowym, zryczałtowanym podatkiem dochodowym od niektórych przychodów, czy podatkiem tonażowym (art. 6 ust. 9 i 10 ustawy o PIT).

Co istotne, uprawnienie do skorzystania z metody wspólnego rozliczenia się z dzieckiem zależy od posiadania statusu prawnego rodzica lub opiekuna oraz od tego, czy osoba ta faktycznie samotnie wychowuje dziecko. Ustawodawca przewidział, że z preferencyjnych zasad opodatkowania może skorzystać panna, kawaler, wdowa, wdowiec, rozwódka, rozwodnik albo osoba, w stosunku do której orzeczono separację w rozumieniu odrębnych przepisów, lub osoba pozostająca w związku małżeńskim, jeżeli jej małżonek został pozbawiony praw rodzicielskich lub odbywa karę pozbawienia wolności.

Z przywołanej regulacji wynika, że podatnik będzie mógł zostać uznany za osobę samotnie wychowującą dziecko dopiero z chwilą, gdy, po pierwsze, uzyska orzeczenie sądowe np. w sprawie rozwodowej, separacyjnej czy o pozbawienie praw rodzicielskich, po drugie – że orzeczenie to będzie prawomocne – por. A. Bartosiewicz, R. Kubacki, *PIT. Komentarz*, Lex 2015. Zasadą jest, że orzeczenia sądowe wywierają bowiem skutki prawne po uprawomocnieniu się. Zgodnie z art. 365 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, z późn. zm.), orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz także inne sądy i inne organy państwowe, a w wypadkach przewidzianych w ustawie – także inne osoby.

W związku z powyższym, pojawia się problem dotyczący osób, które faktycznie samotnie sprawują opiekę nad dzieckiem, natomiast nie mogą skorzystać z preferencyjnych zasad opodatkowania, z uwagi na przedłużające się postępowanie sądowe, np. rozwodowe lub separacyjne.

Analiza napływających do mojego Biura skarg wskazuje, że takie przypadki zdarzają się w praktyce. Obywatele podnoszą, że nie mają wpływu na to, jak długo toczy się sądowe postępowanie o rozwód czy separację, w szczególności, w jakich odstępach czasu sąd wyznacza rozprawy. W niektórych przypadkach uzyskanie prawomocnego wyroku sądowego trwa bardzo długo, nawet kilka lat. Dla obywateli nie jest zrozumiałe, dlaczego nie mogą ubiegać się o preferencyjne rozliczenie podatkowe, w sytuacji gdy ciężar wychowania dziecka spoczywa tylko na jednym ze współmałżonków, a drugi nie uczestniczy w procesie wychowywania dziecka i nie dostarcza środków na jego utrzymanie. Ze społecznego punktu widzenia obecnie obowiązujące regulacje w tym zakresie postrzegane są jako krzywdzące.

W tym kontekście pragnę podkreślić, że instytucja wspólnego rozliczenia się z dzieckiem ma charakter prorodzinny i jest uznawana za instrument realizacji polityki podatkowej w aspekcie rodzinnym. Dlatego też, w mojej ocenie, ustawodawca powinien dążyć do wzmocnienia sytuacji podatkowej osób, które ponoszą trudy samotnego wychowywania dziecka, w szczególności w trakcie trwania sądowego postępowania rozwodowego lub separacyjnego.

Oczywiście, za korzystną dla podatników należy uznać obowiązującą regulację, zgodnie z którą dla skorzystania z omawianej preferencji podatkowej nie jest wymagane posiadanie statusu osoby samotnie wychowującej dziecko przez cały rok, tak jak w przypadku małżonków (art. 6 ust. 2 ustawy o PIT). Niemniej jednak, obywatele wskazują, że możliwe są sytuacje, w których orzeczenie o rozwodzie czy separacji wydawane jest pod koniec roku, natomiast uprawomocnienie następuje w roku następnym. Wówczas nabycie statusu osoby samotnie wychowującej dziecko następuje w roku uprawomocnienia się orzeczenia i dopiero za ten rok podatkowy możliwe będzie ewentualne rozliczenie się na preferencyjnych zasadach.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2014 r. poz. 1648, z późn. zm.) zwracam się do Pana Premiera o zajęcie stanowiska wobec poruszonej kwestii, także pod kątem rozważenia możliwości rozszerzenia uprawnień podatkowych osób faktycznie samotnie wychowujących dziecko przed uzyskaniem prawomocnego orzeczenia sądowego, w szczególności w sprawie rozwodowej lub separacyjnej.

